

Clusters COVID-19 in bedrijven binnen de vleesindustrie in Nederland

Notitie RIVM, 4 juni 2020

Sinds eind april 2020 werden er een aantal clusters gemeld binnen bedrijven in de vleesindustrie. Dit gaat om zowel slachterijen als vleeswerkingsbedrijven.

In onderstaande tabel vind u een overzicht van de bekende clusters tot nu toe.

Huidige situatie in Nederland clusters in de vleesindustrie

Clusters gerelateerd aan vleesindustrie in Nederland

Bedrijf	Aantal medewerkers	Aantal getest	Positief	Actie
Wooncomplex met medewerkers (10)(2g)	1100	35	27 (77%)	GGD test medewerkers met klachten. BCO i.s.m. Duitse collega's. Fabriek open.
(10)(2g)	687	657	146 (22%)	GGD test alle medewerkers. Whole Genome sequencing wordt gedaan. BCO i.s.m. Duitse collega's. Fabriek gesloten.
(10)(2g)	1700	304*	52 (17%)*	GGD test steekproefsgewijs medewerkers. Fabriek gesloten.
(10)(2g)	1800	120	17 (15%)	2 keurmeesters positief, werken bij (10)(2g) en in (10)(2g) Fabriek open. BCO vind plaats
(10)(2g)	1000	300	±5%	Preventieve screening van alle medewerkers

*=57 niet verschenen

** 7 NijWijk medewerkers

Overig test situaties Nederland:

- Bakkerij gelinkt aan uitzendbureau van (10)(2g): 50 medewerkers, 10 getest, 4 positief. BCO i.s.m. Duitse collega's.
- Wooncomplex arbeidsmigranten Velp: 17/240 (7 %)

Wat is er bekend over de situatie in Nederland?

- Clusters van SARS-CoV positieve personen hebben zich voorgedaan in de vleesindustrie
- De transmissieroute is nog niet volledig in kaart, maar wijst met name op besmetting via thuissituatie en transport naar werk. Daarnaast heeft ook besmetting plaatsgevonden op individueel niveau via het werk.
- Gemiddeld is zo'n 80% van de medewerkers arbeidsmigrant. Vanuit de stichting voor de Arbeid is een Corona veiligheidsprotocol voor arbeidsmigranten opgesteld dat wordt aangeboden aan het ministerie van SZW.
- Aanwijzingen dat er tussen verschillende afdelingen binnen het bedrijf verschillende percentages van cases worden gezien: gemiddeld genomen meer op koude afdelingen t.o.v. warme afdelingen
- NVWA is in 1 bedrijf op inspectie geweest. Hieruit kwam naar voren dat het bedrijf het goed op orde had. Er waren een aantal punten waar aandacht aan besteed moest worden: schotten t.b.v. afstand houden aan de lopende banden, ventilatie systeem en de intrinsieke motivatie van medewerkers om zich te melden als zij klachten hebben
- Bron- en contactonderzoek rondom arbeidsmigranten is extra intensief, o.a. vanwege taalbarrière, bereikbaarheid index, cultuurverschillen.
- Het besluit tot sluiting van een bedrijf ligt bij de voorzitter van de Veiligheidsregio. In het geval van Groenlo staakte het bedrijf haar werkzaamheden omdat de NVWA haar

medewerkers had teruggetrokken uit veiligheidsoverwegingen. In Boxtel en Scherpenzeel bleef het bedrijf geopend omdat maatregelen werden opgevolgd, er was geen aanleiding tot sluiting. In Helmond werd het bedrijf wel gesloten, hier was onvoldoende waarborging van de geadviseerde maatregelen.

Wat is er bekend uit de literatuur?

- Promed bericht¹: uitbraken in vleesindustrie bedrijven in Brazilië, VS, Ierland en Nieuw Zeeland. Nieuw Zeeland nam hygiëne maatregelen: entry screening bij aankomst in bedrijf, afstand van 2 meter, bij 1,5-2 meter afstand gebruik van handschoenen en facemasks en bij werken op <1 meter afstand fysieke barrières of faceshields. Daarnaast werd gewerkt in vaste teams. Faceshields zijn voor langer werken meer geschikt dan facemasks.
 - Artikel Durand-Moreau & Adisesh²: uitbraken ook in Duitsland, Canada, Australië, Frankrijk en Spanje. Het virus blijft bij koude temperaturen langer aanwezig en daarnaast ook langer op gladde oppervlakken zoals staal en plastic. Op basis van wat er bekend is over andere virussen is de hypothese dat SARS-CoV-2 zich met name goed houdt bij een lage temperatuur in combinatie met hoge luchtvochtigheid. Mogelijk zouden geluidstrillingen ook nog bijdragen aan verspreiding. Bij praten met stemverheffing/zingen worden druppeltjes gevormd, dit zou door heftige geluidstrillingen of schreeuwen door het geluid ook mogelijk een rol kunnen spelen.
- Daarnaast kunnen de volgende factoren bijdragen aan moeilijkere bestrijding: taalbarrière, economische afhankelijkheid, overvolle woonomstandigheden en vervoer.

Welke onderzoeken lopen er?

- Sequencing van monsters afkomstig van patiënten die deel uitmaken van clusters zowel van woon- en werksituaties: hiermee wordt meer inzicht verworven in de transmissieketen. Vindt besmetting met name plaats in de woonsituatie, tijdens vervoer of in de werksituatie?
- Serologie: er zal bloedonderzoek plaats vinden in bedrijven die te maken hebben met clusters. Hiermee wordt kennis verworven over de mate van immuniteit onder de medewerkers van deze bedrijven. Dit kan een indicatie geven over de grootte van het probleem en de duur van het bestaan van transmissie.
- Omgevingsmonsters: door binnen meer bedrijven omgevings- en luchtmonsters te nemen kan meer inzicht worden gegeven in de mogelijkheid van transmissie via de werkomgeving. Luchtmonsters kunnen aanwezigheid van het virus in de lucht aantonen en daarmee de mogelijkheid van transmissie via het werk. Met name de verschillen per afdeling hopen we meer in kaart te kunnen brengen hiermee.

Ministerie van VWS heeft het RIVM enkele vragen gesteld. Wij gaan daar hieronder kort op in.

Vragen

- i) Bekijken of de specifieke productie omstandigheden in slachterijen aanleiding (aerosolen door veelvuldig gebruik van water, gebruik van koel- en ventilatiesystemen) geven tot grotere besmettingsrisico's voor COVID voor personeel.
NB: de vraag is of dergelijke systemen ook elders dan in slachterijen aanleiding kunnen zijn tot grotere besmettingsrisico's.
Ik neem aan dat er ook afhankelijk is van ventilatie ed.

Op dit moment is hier nog geen wetenschappelijk bewijs voor. Wel wordt er gesuggereerd dat door koude en natte omgeving het transmissie risico groter wordt. Net als metalen oppervlakken waar het virus op aanwezig kan blijven. Lucht- en omgevingsmonsters zouden hier meer inzicht in moeten geven. Ook over het gebruik van koel- en ventilatiesystemen is nog onvoldoende onderzoek beschikbaar om daar een

betrouwbaar oordeel over te geven. Daarnaast is het in slachthuizen vaak lawaaiig is en indien men met elkaar wil spreken dan gaat men instinctief dicht bij elkaar staan en moet er met stemverheffing worden gesproken wat mogelijk extra aerosolvorming geeft t.o.v. normale spraak. De bedrijven hebben veel medewerkers in dienst, dit zorgt voor filevorming, zoals bij de hygiënesluizen waar tijdens het werk en voor en na de lunch iedereen door heen moet. Wel moet genoemd worden dat er een groot verschil is tussen de verschillende bedrijven in de genomen maatregelen rondom de 1,5 meter afstand.

- ii) Bekijken of specifieke voorzieningen voor werknemers in slachterijen aanleiding zijn tot een groter besmettingsrisico (mn hygiene sluisen, kledinglokalen ed)

Ook hiervoor geldt dat dit niet wetenschappelijk is aangetoond. Wat in de praktijk wel wordt gezien is dat er filevorming ontstaat in kleedruimtes en dat op sommige plekken geen 1,5 meter afstand te nemen is. Over het algemeen hebben deze bedrijven zeer vroeg, al vanaf februari 2020, hun fabrieken ingericht naar de 1,5 meter maatregelen en extra hygiëne maatregelen toegepast en zijn hier er strikte protocollen voor opgesteld.

- iii) Bekijken of specifieke voorzieningen voor werknemers buiten slachterijen aanleiding zijn tot groter besmettingsrisico (vervoer, huisvesting): zie ook vragen arbeidsmigranten OMT / zie vragen hieronder paul van velpen

Wat naast de bedrijfsomstandigheden een mogelijk nog grotere rol speelt is de woonsituatie en het vervoer naar het werk. In bedrijven in de vleesindustrie is gemiddeld 80% van de werknemers arbeidsmigrant. Zij wonen in grotere groepen vaak bij elkaar, kunnen moeilijk in de thuissituaties afstand bewaren en worden naar het werk gebracht in busjes of auto's waarin geen 1,5 meter afstand wordt bewaard of waarin schotten besmetting zouden moeten voorkomen. Er dient veel meer aandacht te zijn voor deze woonomstandigheden en het vervoer naar het werk willen we clusters voorkomen. De GGD werkt hard aan het opsporen van de positieve medewerkers, instrueert iedereen en verricht intensief bron- en contactonderzoek. Maar voor een effectieve aanpak moet er ook worden ingezet op het voorkomen van transmissie in de thuissituatie en vervoer. Dit kan alleen in samenwerking met de uitzendorganisaties en bedrijven, vanuit het daarvoor verantwoordelijke ministerie. Zie ook de concept "Corona-Veiligheidsprotocol Arbeidsmigranten van de Stichting van de Arbeid / sociale partners". Ten slotte betekent het niet kunnen werken, wegens klachten of door quarantaine, geen inkomsten voor arbeidsmigranten. Dit is een motivatie voor de medewerker om klachten niet te melden of zich niet te houden aan opgelegde maatregelen zoals thuisisolatie en quarantaine.

- iv) Zijn vanwege de specifieke omstandigheden en voorzieningen in en rond slachterijen, in combinatie met het algemene risico om met COVID-19 besmet te raken, aanvullende persoonlijke beschermingsmiddelen nodig zoals mondkapjes om personeel van slachterijen en medewerkers van de NVWA extra te kunnen beschermen zodat sluiting van slachterijen kan worden voorkomen.

Uitgangspunt voor het gebruik van mondneusmaskers is om in lijn te blijven met de reeds bestaande hygiëne – en arbo-richtlijnen van het bedrijf of de branche. De 1,5 meter afstand dient in acht te worden genomen. Voor nu is er geen aanleiding tot aanvullend advies rondom gebruik van persoonlijke beschermingsmaatregelen.

Zowel de roodvlees slachterijen (www.vleeswerkt.nl) als de pluimveeslachterijen (<https://www.szpluimvee.nl/arbocatalogus-pluimvee.html>) hebben als sector een arbocatalogus biologische agentia, waarbij aandacht is voor het risico op infectieziekten als gevolg van blootstelling aan zoonosen. Voor beide sectoren geldt dat er ademhalingsbescherming moet worden gedragen bij de eindschoonmaak aan het einde van de dag, waarbij met hoge druk wordt gereinigd. Bij de pluimveeslachterijen wordt er bovendien ademhalingsbescherming gedragen aan het begin van het productieproces (aanvoer van levende dieren en aanhangen van de dieren aan de slachtlijn), met name vanwege het risico op psittacose. In het kader van deze arbocatalogi is het dragen van

ademhalingsbescherming uitsluitend gericht op de risico's van zoonosen en niet gerelateerd aan covid19.

Aangenomen dat het risico van covid19 uitsluitend gerelateerd is aan de mensen en geen enkele relatie heeft met de dieren zelf, is er dus geen noodzaak om dit aan te scherpen. Tenzij de situatie in de slachterijen inderdaad zodanig is dat de 1,5 meter afstand regel niet kan of wordt geïmplementeerd, of indien er situaties zijn waar dit niet kan worden voorkomen (praten in een lawaaige omgeving, opstoppen bij de hygiënesluizen).

Wat betreft de vraag van dhr. Van Velpen rondom adequaat aanpak van deze clusters, er is vanuit het LCI een handleiding opgesteld ten behoeve van de GGD' en wat te doen bij clusters binnen bedrijven in de vleesindustrie. Dit document is op 28 mei gedeeld met alle GGD'en. Deze week wordt een update hiervan verspreid onder de GGD'en. Deze handleiding omvat het testbeleid bij clusters binnen de vleesindustrie. Dit is een risico gestuurde aanpak waarin er per situatie maatwerk moet worden geleverd. Het algemene advies is om bij werknemers met klachten laagdrempelig te testen.

Aanbevelingen

1. Verbeter de sociale omstandigheden van arbeidsmigranten. Besteed aandacht voor de kwetsbare positie waar arbeidsmigranten in kunnen verkeren. Zorg voor goede woonomstandigheden en transport. Garandeer doorbetaling bij ziekte of quarantaine. Afstand houden thuis en tijdens vervoer dient gegarandeerd te kunnen worden. In de situatie van positieve index binnen een huishouden moeten er voorzieningen worden getroffen om quarantaine mogelijk te maken voor alle huisgenoten. Hierbij moeten arbeidsmigranten doorbetaald worden. Het uitzendbureau dient hierin een verantwoordelijkheid te nemen
2. Verantwoordelijkheden dienen uitgeschreven te worden: in de concept handreiking "Corona-Veiligheidsprotocol Arbeidsmigranten van de Stichting van de Arbeid / sociale partners" worden de verantwoordelijkheden benoemd. De betreffende partijen dienen hierop actie te ondernemen
3. Transport dient te worden georganiseerd waarin alleen mensen die het huishouden delen samen worden vervoerd, of er anders zeker 2 meter afstand kan worden bewaard.
4. De bedrijven dienen maatregelen te treffen zoals hierboven beschreven. Een inspectie dient plaats te vinden door een arbeidshygiënist voordat een gesloten bedrijf opnieuw opengaat.
5. Er dient focus gelegd te worden op het niet werken bij (milde) klachten. Hier dient actief naar gevraagd te worden bij aanvang van de werkzaamheden door een gezondheidscheck in de eigen taal.
6. Meer onderzoek is nodig naar de mate van transmissie op de werkvloer, thuissituatie en transport, zie de punten eerder genoemd.

Bronnen:

1. [re: ProMED COVID-19 update (213): global, meat packing, Netherlands, Brazil, WHO <http://promedmail.org/post/20200527.7381561>]
2. <https://www.cebm.net/covid-19/what-explains-the-high-rate-of-sars-cov-2-transmission-in-meat-and-poultry-facilities/>
3. CDC MMWR situation report: <https://www.cdc.gov/mmwr/volumes/69/wr/mm6918e3.htm>
4. Interim Guidance Ireland: <https://www.hpsc.ie/a-z/respiratory/coronavirus/novelcoronavirus/guidance/outbreakmanagementguidance/outbreakcontrolinmeatfactories/Interim%20Guidance%20COVID-19%20Meat%20Factories.pdf>